

Asia: VN/6617/2025

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi järjestäytyneen rikollisuuden hallinnollisesta torjunnasta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ruokavirasto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto otsikossa mainitusta hallituksen esitysluonnoksesta. Esityksen tavoitteena on suojata yhteiskuntaa ja yksilöitä vakavalta ja järjestäytyneeltä rikollisuudelta tehostamalla järjestäytyntä rikollisuutta koskevaa tietojenvaihtoa ja analyysia sekä järjestäytyneen rikollisuuden hallinnollista torjuntaa. Tarkoituksena on ehkäistä laillisten yhteiskuntarakenteiden hyväksikäyttöä rikollisessa toiminnassa.

Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi ehdotetaan säädettäväksi uusi erityislaki järjestäytyneen rikollisuuden hallinnollisesta torjunnasta. Laissa säädettäisiin järjestäytyneen rikollisuuden analyysikeskuksesta sekä sen tehtävistä ja toimivaltuuksista. Analyysikeskuksen kokoaman tiedon hyödyntämisestä tiettyjen kriittisten toimialojen lupahallinnossa säädettäisiin samassa yhteydessä. Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutoksia eräisiin erityislainsäädännössä säädettyihin henkilötietojen käsittelyä koskeviin säännöksiin. Lakimuutosten olisi tarkoitus tulla voimaan mahdollisimman pian.

Ruokavirasto pitää hallituksen esitysluonnoksessa kartoitettua tilannekuvaa

kattavana ja valittuja hallinnollisen rikostorjunnan toteuttamiskeinoja kannatettavina ja perusteltuina. Myös analyysikeskuksen toimivaltaisten viranomaisten nimeämisperusteita on analyysikeskuksen tehtävien näkökulmasta perusteltu hyvin.

Ruokavirasto haluaa kiinnittää huomiota kuitenkin siihen, että hallituksen esitysluonnoksessa ei juurikaan oteta kantaa muiden kuin toimivaltaisiksi viranomaisiksi nimettävien ja analyysikeskustyöhön osallistuvien viranomaisten rooliin järjestäytyneen rikollisuuden hallinnollisessa torjunnassa. Ruokaviraston käsityksen mukaan sillä olisi erikseen säädettävien edellytysten täytyessä mahdollisuus pyytää analyysikeskukselta 10 §:n mukaisia lausuntoja lupa- tai päätösharkintaa varten sekä pyynnöstä toimittaa analyysikeskukselle tietoja.

Hallituksen esitysluonnoksen 12 §:n mukaan analyysikeskuksen olisi lisäksi mahdollista luovuttaa tietoja esimerkiksi valvonta- ja valtionapuviranomaisille niiden toiminnan suuntaamista varten.

Ruokaviraston toimiala ja valvontakenttä on varsin laaja, sillä se kattaa eläin- ja kasvintuotannon sekä ruokahuollon toimialat pelloilta pöytään asti sekä lisäksi joukon muita valvontasektoreita. Ruokavirasto toimii myös maksajavirastona miltei 2 miljardin euron vuosittaisen tukisumman jakamisen ja valvonnan osalta. Hallituksen esitysluonnoksessa todetaan elintarvikeketjun toimialan olevan yksi tyypillinen järjestäytyneen rikollisuuden toimijoiden hyödyntämä toimiala ja oletettavaa on, että järjestäytynyt rikollisuus saa enemmän jalansijaa tästä sektorista jollain aikavälillä myös Suomessa. Hallituksen esitysluonnoksessa mainitaan avustukset useammassa eri kohdassa mutta tukia myöntäviä viranomaisia ei kuitenkaan mainita esitysluonnoksessa nimeltä eikä näin ollen myöskään niiden roolia järjestäytyneen rikollisuuden hallinnollisessa torjunnassa käsitellä erikseen.

Kuten hallituksen esitysluonnoksessa todetaan, elintarvikeketjun toimiala ja

maataloussektori kokonaisuudessaan on järjestäytyneen rikollisuuden näkökulmasta suhteellisen turvallinen toimintakenttä pienen kiinnijäämisriskin, alhaisten sanktioiden ja näin ollen olemattoman pelotevaikutuksen vuoksi. Ruokavirasto on kansallisen keskusviranomaisen roolissa mukana kansainvälisessä, valtioiden rajat ylittävän rikollisuuden torjuntaan keskittyvässä viranomaisyhteistyössä monin eri tavoin. Esimerkiksi EU:n maatalouspolitiikassa järjestäytyneen rikollisuuden riski on tunnistettu kauan sitten ja vuoden 2028 alkuun mennessä otetaan Suomessakin käyttöön tekoälyä hyödyntävä Arachne-järjestelmä, jolla pyritään estämään järjestäytyneen rikollisuuden toimintaa.

Hallituksen esitysluonnoksessa avataan analyysikeskustuksessa mukana olevien eli ns. toimivaltaisten viranomaisten välisen yhteistyön muotoja varsin hyvin.

Toimivaltaisten viranomaisten piiri on kuitenkin melko suppea ja siten esityksen keskiössä oleva muiden kuin perinteisten lainvalvontaviranomaisten sitouttaminen hallinnolliseen rikostorjuntaan jää toteuttamistavaltaan jossain määrin epäselväksi. Miten varmistetaan riittävän tiivis yhteistyö ja tiedonsaanti toimivaltaisten viranomaisten ja muiden viranomaisten välillä? Ruokavirasto toteaa, että esimerkiksi elintarvikeketjun rikosten osalta esitutkintayhteistyö ns. substanssiviranomaisten kanssa ei usein toteudu siinä määrin, että kaikki asiakokonaisuuteen liittyvät rikolliset menettelyt tunnistettaisiin. Tämä voi käytännössä tarkoittaa myös järjestäytyneen rikollisuuden toimijoiden toimintamallien huomiotta jäämistä. Ruokaviraston näkemyksen mukaan analyysikeskustuksessa tulisikin voida tehdä laaja-alaista viranomaisyhteistyötä myös muiden kuin toimivaltaisten viranomaisten kesken ja lainsäädäntöä olisi hyvä kehittää tämän osalta myöhemmin edelleen.

Esitysluonnoksessa todetaan, että ehdotetun sääntelyn tavoitteena on ensisijaisesti varmistaa, etteivät viranomaiset toimillaan luo toimintaedellytyksiä järjestäytyneelle rikollisuudelle. Ruokavirasto pitää tätä tavoitetta merkittävänä ja ehdottaa, että analyysikeskuksen tehtäviin lisättäisiin uudeksi tehtäväksi muiden kuin

esitysluonnoksessa toimivaltaisiksi viranomaisiksi nimettyjen viranomaisten koulutustehtävä: ilmiö on vakava ja sen torjuminen edellyttää, että kaikilla viranomaisilla on riittävä tietämys järjestäytyneen rikollisuuden tilannekuvasta ja torjuntayhteistyöstä Suomessa.

Brotherus Hanna
Ruokavirasto